

Деякі питання підвищення ефективності функціонування первинної ланки економіки України

В роботі розглядаються найбільш проблемні питання підвищення ефективності функціонування первинної ланки державного устрою, а також основ їхнього економічного розвитку
первинна ланка економіки, первинний бюджет

Проведені нами дослідження показали, що діючий нині механізм вирішення проблеми стимулювання розвитку первинної ланки економіки села є неефективним.

Вже відомі наслідки цього явища: вплив сільського населення, розлад нещодавно створених сільськогосподарських формувань, велика кількість земельних угідь, які практично виключені з балансу використання.

Катастрофічно падає родючість землі, скорочується поголів'я худоби, зростають ціни на матеріально-технічні ресурси порівняно з цінами на сільськогосподарську продукцію. На початок 2006 року сільське господарство стало збитковим: Як наслідок, – не зростає рівень заробітної плати, вона перестала бути мотиваційним чинником економіки.

В умовах переходу до ринкових відносин надзвичайно гостро постає проблема фінансового забезпечення розвитку регіонів. Її подальше загострення може спричинити небезпечні тенденції, ба навіть суперечки між державними органами законодавчої та виконавчої влади і регіонами стосовно розподілу фінансових ресурсів. Тому проблема фінансів первинної ланки економіки України стає нині надзвичайно актуальною.

Певні умови для розв'язання фінансових проблем регіону передбачають уточнення положень закону „Про місцеве самоврядування в Україні”. Цей закон, розроблений відповідно до Конституції держави, все ж недостатньо визначає як матеріальну, так і фінансову основу місцевого самоврядування. Самостійність бюджетів гарантується власними та закріпленими за ними на стабільній основі перерозподілу загальнодержавними доходами, а також правом самостійно визначати напрямки використання коштів місцевих бюджетів відповідно до закону. Мінімальні розміри місцевих бюджетів повинні визначатися на основі нормативів забезпеченості на одного жителя з урахуванням економічного, соціального, природного та екологічного стану відповідних територій, виходячи з рівня мінімальних соціальних потреб, встановленого законом.

Відповідно до діючого закону органи місцевого самоврядування можуть встановлювати місцеві податки і збори. Але їх право у цій сфері слід розширити. Кошти, які надходять від стягнення податків, зараховуються до відповідних місцевих бюджетів. За рішенням зборів громадян за місцем їх проживання можуть запроваджуватися місцеві збори на засадах самооподаткування, залучення на добровільній основі коштів для фінансування разових цільових заходів соціально – побутового характеру.

Таким чином, у законі запропоновано певні шляхи роз'язання фінансових проблем регіонів та міст України. Важлива роль відводиться розвитку місцевого оподаткування.

Водночас, незважаючи на певні позитивні зрушення, слід зазначити, що в цілому ситуація в національній економіці, у тому числі й стосовно виконанням бюджету, й надалі залишається складною. Не всі можливості для наповнення дохідної частини місцевих бюджетів використовується ефективно.

Головною причиною такого становища є недосконалість бюджетної політики, взаємовідносин між державним бюджетом і бюджетами територій.

В центрі нашого дослідження – село, сільські Ради, орган управління громадою, і перш за все його фінансове забезпечення (таблиця 1).

Таблиця 1 – Склад населення, осіб

Показники	Сільська рада			
	Багвянська		Дзензелівська	
	Період, рік			
	2004	2005	2004	2005
Чисельність населення, в т.ч.:	692	661	1813	1745
працездатне, з нього	185	151	635	666
зайнятих на роботах	126	115	239	263
не працездатне, з нього:	355	330	1024	998
пенсіонери	230	203	700	695
діти	125	127	324	303
інші (не працюючі)	152	172	101	
безробітні на обліку		8	53	81

З таблиці видно, що населення складає в Багвянській сільраді – 661 особи, в тому числі не має роботи – 180 осіб (8 – стоять на обліку в фонді зайнятості, а 172 – не мають постійної роботи) тобто 27,3 відсотка. В Дзензелівській сільраді – 998 осіб, в тому числі стоять на обліку в фонді зайнятості – 81 особа, що складає 57,2 відсотка від загальної чисельності проживаючого населення. Ми бачимо, що в Багвянській сільській раді пенсіонери складають 32,6 відсотка, а Дзензелівській – 25,1 відсотка.

Маємо перший результат: жителями цих сіл є переважно старі люди, яким необхідна матеріальна та моральна підтримка сільських рад та соціальних служб.

Також ми маємо другий аналітичний результат: для розвитку економіки сільські ради мають неоднакові показники, тобто трудові можливості.

По третє, – зайнятість працездатного населення по Багвянській сільраді складає 115 осіб, тобто 76,2 відсотка, а в Дзензелівській сільраді зайняте трудовою діяльністю населення складає 263 людини, тобто 39,9 відсотка від працездатного населення. На території Багвянської сільської ради 172 особи не мають постійної роботи, вони працюють вдома, мають підсобне господарство. Так як на території села немає робочих місць, люди не мають можливості заробити на власне повноцінне життя, життя своїх дітей та набуття трудового стажу. Виникає питання про розвиток малого та середнього бізнесу.

Починаючи з 2000 р. у видатковій частині місцевих бюджетів передбачено два фонди – загальний фонд та спеціальний фонд.

Районні, обласні бюджети виконують місцеві державні адміністрації, згідно з цілями і обсягами, що затверджуються відповідними радами.

Сільські, селищні, міські, районні ради у містах та їх виконавчі органи самостійно розпоряджаються коштами відповідних місцевих бюджетів, визначають напрями їх використання.

Видатки, які здійснюються органами місцевого самоврядування на потреби територіальних громад, їх розмір і цільове спрямування визначаються місцевими бюджетами цих громад; видатки, пов'язані зі здійсненням районними, обласними радами заходів щодо забезпечення спільних інтересів територіальних громад, – відповідними районними та обласними бюджетами.

Видатки місцевих бюджетів включають бюджетні призначення, установлені рішеннями про місцевий бюджет, на конкретні цілі, що пов'язані з реалізацією відповідних програм.

Видатки, що здійснюються з бюджетів сіл, селищ, міст районного підпорядкування та їх об'єднань та враховуються при визначенні обсягу між бюджетних трансфертів. Це видатки на :

- утримання органів місцевого самоврядування;
- освіту;
- первинну медико–санітарну, амбулаторно – поліклінічну та стаціонарну допомогу;
- утримання сільських, селищних та міських палаців культури, клубів та бібліотек.

Бюджет розвитку місцевих бюджетів є складовою спеціального фонду місцевих бюджетів.

Для непередбачуваних видатків може бути сформований резервний фонд, який не може перевищувати 1 відсотка обсягу видатків загального фонду відповідного місцевого бюджету. У разі його створення і використання Рада міністрів АРК та виконавчі комітети місцевого самоврядування щомісячно звітують перед відповідними радами про витрачання коштів відповідного бюджету.

У формуванні бюджетів головною частиною доходів є державні податки, що зараховуються до бюджету відповідного рівня на підставі пайового розподілу або закріплюються за державними і місцевими бюджетами.

Розрахунок обсягу доходів („кошик доходів”), закріплених за місцевими бюджетами, проводиться у межах прогнозованого обсягу доходів зведеного бюджету України, визначеного на підставі основних прогнозованих макропоказників економічного і соціального розвитку України на плановий бюджетний період, а також із застосуванням індексу відносної податкоспроможності адміністративно – територіальної одиниці.

Особливу увагу привертають недосконалі бюджети. Розглянемо ці питання на матеріалах згаданих сільських рад (таблиця 2).

Формуються бюджети сільрад за рахунок: плати за землю – 60 відсотків, прибуткового податку – 25 відсотків, фіксованого сільськогосподарського податку – 100 відсотків та комунального податку. Різниця між відсотками перераховується до районного, обласного бюджетів.

В Багвянській сільраді нестача своїх коштів, тому районний бюджет вимушений дотувати сільраду. На території цієї сільради працює п'ять сільськогосподарських підприємств. Землі запасу та резервного фонду становлять 1978 га. За рахунок плати за землю та фіксованого сільськогосподарського податку формується бюджет сільської ради.

Таблиця 2 – Бюджети сільських рад, грн.

№ п/п	Показники	Сільська рада			
		Багвянська		Дзензелівська	
		Період, рік			
		2004	2005	2004	2005
1	Формування доходів	75576	139473	225000	286809
	інші доходи	1249	612	57650	87200
	прибутковий податок	2196	9612	27000	37000
	фіксований податок	14317	37690	62300	71109
	плата за землю	1968	2300	28000	35000
	єдиний податок	2341	2435	5350	6500
	оренда	21003	20135	44700	50000
	дотації	33502	66689		
2	Видатки	73062	134120	225000	286809
	заробітна плата	42806	74236	81200	135300
	нарахування на заробітну плату	15832	27466	30044	50061
	канцелярські товари	1525	4493	8500	10000
	відрядження	1651	1800	5000	7000
	комунальні послуги	4066	7100	12500	18000
	капітальний ремонт	1740	4000	60000	40000
	поточний ремонт	395		9000	10000
	інші видатки	1172	9975	13756	8448
	субвенції	3875	5050	5000	8000
3	Видатки на одного жителя	105	203	124	164

Що стосується Дзензелівській сільради, формування бюджету здійснюється власними доходами. На її території знаходяться промислові підприємства, цегельний та консервний заводи, три продовольчі та два промислові магазини, працює два кафе – бари, вісім сільськогосподарських підприємств. Землі запас резервного фонду та колективної власності складають 2354,5 га.

У бюджетній системі України найпоширенішим інструментом фінансової підтримки місцевих бюджетів є трансферти (дотації, субвенції), які відіграють важливу роль у переміщенні фінансових ресурсів від одного рівня влади до іншого і є невід’ємною складовою міжбюджетних відносин. Обсяг трансфертів визначається різницею між видатками бюджетів та їхніми власними й закріпленими доходами.

Темпи зростання дотаційних бюджетів зростають (на прикладі Багвянської сільської ради, дотації зросли від 33502 грн. за 2005 рік до 66688 грн. за 2006 рік).

Фінансова підтримка місцевих бюджетів забезпечує не лише функції збалансованості та вирівнювання, а й пріоритетність соціального спрямування бюджетної системи. Особливо безперспективними видаються підходи, коли дотаційними стають багато сільських рад. Так, на прикладі Багвянської сільської ради, можна спостерігати, що основна частина дохідної частини бюджету перерахована до районного та обласного бюджетів. Згідно Кодексу, прибутковий податок із громадян, який надходить реальними коштами, повинен повністю зараховуватися до бюджетів сіл та селищ. На наш погляд, нормативи відрахувань від загальнодержавних податків повинні розглядатися індивідуально по кожній сільській раді.

Таким чином, нам видається раціональним:

Для села Дзензелівка встановити фіксовану плату в вищестоячі бюджети на один рік, всі надпланові прибутки залишати в бюджеті сільської ради, на розвиток села. В селі Багва доцільно взагалі не перераховувати в вищестоящі бюджети кошти, так як сільська рада дотується з районного бюджету. Кошти, які залишаються, також слід використати на розвиток села.

Саме місцеві органи влади повинні розробляти відповідні заходи щодо поліпшення економічного стану своїх сіл, селищ, районів, міст, областей та вишукування додатково залучених коштів у свої бюджети на підтримку діючих установ охорони здоров'я, освіти, культури та фінансувати допомогу пенсіонерам. А якщо держава мобілізувала кошти для фінансування пріоритетних напрямів економічного розвитку, вона недостатньо забезпечує позики, субвенції, субсидії місцевим бюджетам, і останні скорочують видатки за рахунок мережі установ культури, освіти, охорони здоров'я, що є дуже небезпечним.

Тому необхідно надати самостійність місцевим бюджетам, так як з державного бюджету їм виділяється мінімум допомоги.

В Україні необхідно створити багатоканальну систему формування бюджету на основі якої кожен рівень бюджетної системи повинен мати власні закріплені доходи. Обсяг цих доходів має бути достатнім для забезпечення функцій і обов'язків, які покладаються на той чи інший рівень влади.

Щоб відпрацювати нову бюджетну систему, доцільно закласти такі норми, які б на всіх рівнях дали можливість перейти від бюджету виживання до бюджету розвитку.

Список літератури

1. Ю.Пасічник. Бюджетна система України та зарубіжних країн. Навчальний посібник. Київ „Знання – Прес”, 2003.
2. А.Спіфанов, І.Сало, І.Д'яконова. Бюджет і фінансова політика України. Начальний посібник, Київ, „Наукова думка”, 1997.
3. Л. Фільштейн. Фінанси України. Навчальний посібник. – Кіровоград, Центрально - Українське видавництво, 1994.

В работе рассматриваются наиболее проблемные вопросы повышения эффективности функционирования первичного звена государственного устройства, а также основ их экономического развития.

In work the most problem questions of rise of efficiency of functioning of primary link of the political system are considered, and also bases of their economic development.